

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

31. januar - 13. februar 2025. godine

Sloboda izražavanja

Disciplinski postupak zbog izjava

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije pokrenulo je disciplinski postupak protiv policajke Katarine Petrović zbog izjava koje je prošle godine dala prilikom gostovanja u dve emisije na televiziji N1. U izjavama, Petrović je ukazala na neadekvatno postupanje policije za koju kaže da je “instrument u rukama vlasti”. Iz MUP-a su saopštili da ovakve izjave potencijalno narušavaju ugled policije, iako prema istraživanju Beogradskog centra za bezbednosnu politiku iz 2022, potpuno poverenje u policiju ima svega 32,2% ispitanika/ca. Ovo je novi disciplinski postupak protiv policajke, protiv koje je progon već vođen zbog objavljivanja informacija o saobraćajnom prekršaju u kojem je učestvovao kum predsednika države i zbog čega je već 19 meseci pod suspenzijom.

Napadi na novinare/ke

Reporteri bez granica osudili su nasilje nad novinarima/kama u Srbiji, a koje su u prethodnom periodu “sprovodili policija i pristalice predsednika Vučića tokom antikorupcijskih protesta”. Za samo tri meseca najmanje dvanaest novinara je napadnuto, saopštili su. “Istovremeno, snage bezbednosti i članovi predsednikove stranke nastoje da ometaju izveštavanje o protestima svim sredstvima, uključujući fizičko nasilje, uvrede i druge taktike koje otežavaju rad novinara, koji su ponekad primorani da beže radi sopstvene bezbednosti.” U pismu Vrhovnog javnog tužilaštva Platformi Saveta Evrope za zaštitu novinarstva, navedeno je da su pokrenuti krivični i prekršajni postupci zbog napada na ekipe N1 i Euronews-a tokom protesta u Novom Sadu 5. novembra, kada je došlo do sukoba policije i grupe muškaraca. U daljem periodu očekujemo da vidimo da li će postupci biti okončani uz odgovarajuće kazne za one koji ugrožavaju novinare/ke i ometaju slobodno izveštavanje, ali značajnija promena se ne očekuje dok predstavnici vlasti ne prestanu sa praksom targetiranja slobodnih i nezavisnih medija.

Pretnje i pritisci na studente/kinje, roditelje i zaposlene

Studenti/kinje, njihovi roditelji i profesori/ke i građani/ke koji ih podržavaju izloženi su pretnjama i pritiscima sa raznih strana. Institucionalni pritisci kojima su izloženi jasan su pokušaj gušenja slobode izražavanja i obeshrabrivanja daljeg aktivizma. Na društvenim mrežama zabeležene su brojne pretnje i uvrede na račun studenata/kinja koji su pešačili od Beograda do Novog Sada, uoči protesta "1.2. na 3 mosta" povodom obeležavanja tri meseca od pada nadstrešnice. Uoči protesta u Kraljevu 30. januara, pojedini roditelji studenata primili su telefonske pozive od nepoznate osobe koja ih je ispitivala o razlozima učešća njihove dece na protestu. Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova, uhapsili su muškarca zbog postojanja osnova sumnje da je izvršio krivično delo Ugrožavanje sigurnosti, jer je na društvenoj mreži "Threads", pretio studentu Milošu Pavloviću koji je protivnik blokada i koji se žalio na pretnje koje dobija. Učenici Gimnazije u Raškoj doneli su odluku na plenumu održanom u subotu da stupe u blokadu. Međutim, tokom održavanja plenuma zamenik predsednika opštine i još jedan činovnik tajno su snimali decu. Izuzetno zabrinjava činjenica da lokalni funkcioneri tajno snimaju učenike/ce srednje škole i da na ovakav način dovode u opasnost njihovu bezbednost. Srednjoškolci su sve izloženi pritiscima i pretnjama. U Leskovcu je grupa od petorice nepoznatih muškaraca saslušavala učenice u blokadi u Trgovinsko-ugostiteljskoj školi, predstavili se kao pripadnici MUP-a, dok iz policije tvrde da to nisu njihovi inspektori. Naime, oni su došli u školu zbog dva, navodno polomljena vodokotlića u ženskim toaletima. Učenici/e sumnjaju da je čitava stvar nameštaljka i da je istinska namera razbijanje učeničke blokade. Pored dece, predstavnici institucija pokušavaju i da pritiskom na roditelje obeshabre mlade da iznose svoje mišljenje i stavove javno. Majka jednog od studenata, Biljana Šebek sumnja da je razrešena sa funkcije direktora u Direkciji za građevinsko zemljište i prebačena u drugi sektor na tri stepena nižu poziciju zbog učešća njenog sina Pavla Šebeka, pretučenog studenta. Pravnog fakulteta, u protestima i blokadama. U novosadskoj osnovnoj školi "Vasa Stajić" tokom održavanja Saveta roditelja, dva muškarca koji nisu članovi Saveta došli su nepozvani, a roditelj koji je sa njima ušao u polemiku sutradan je pozvan u policiju na informativni razgovor. I svi zaposleni koji se usude javno da podrže studentske zahteve nailaze na direktne pritiske na njihovim radnim mestima, što je udar na osnovnu egzistenciju građana. Profesorka zaposlena na Medicinskom fakultetu u Nišu Tatjana Jevtović Stoimenov izbačena je iz Laboratorije za medicinsku Genetiku, u čijem osnivanju je lično učestvovala. Dve profesorke istorije na Filozofskom fakultetu u Nišu ostale su bez mesta u organizacionom odboru važnog naučnog simpozijuma u tom gradu jer su podržale studente u blokadi i protestima. Usled velikog pritiska javnosti, profesorke su vraćene u organizacioni odbor. Dragoslav Ljubičić, poverenik sindikata EPS Nezavisnost, dobio je rešenje o otkazu u ogranku TENT, koje je usledilo dve nedelje nakon upozorenja pred otkaz. Ljubičić je poslednjih nedelja izložen pritiscima rukovodstva zbog toga što je otvoreno podržao studente i govorio na jednom od protesta radnika/ca EPS-a.

Tanasković opet tužila KRIK

Jelena Tanasković, bivša v.d. generalne direktorke Akcionarskog društva "Infrastruktura železnice Srbije" i osumnjičena u slučaju pada nadstrešnice u Novom Sadu, ponovo je tužila KRIK. Ovoga puta tužila ih je zbog toga što su objavili vest o prvoj tužbi koju je pokrenula protiv istraživačkog portala. Dva tužbe Tanasković je podnela u roku od mesec dana u trenutku dok je osumnjičena za pad nadstrešnice u Novom Sadu kada je poginulo 15 ljudi. "Ovaj potez jasno pokazuje da Tanasković vodi SLAPP postupke protiv nas, odnosno da želi da nas zatrpata tužbama kako bismo prestali da pišemo o njoj", izjavio je urednik KRIK-a Stevan Dojčinović.

Muškarac pretio Nenadu Kulačinu

Stariji muškarac prišao je Nenadu Kulačinu na ulici u Šapcu, najpre ga verbalno napao a potom je pokušao i da ga udari. Novinar i autor emisije "Dobar, loš, zao", redovno se nalazi na meti pretnji smrću, a jednom prilikom na ulici je bila napadnuta i njegova majka. Novinari/ke u Srbiji koji profesionalno obavljaju svoj posao, targetirani su kao politički protivnici režima čime je njihova bezbednost direktno dovedena u pitanje, a uslovi u kojima rade su se poslednjih godina znatno pogoršali.

Sloboda okupljanja

Incidenti na blokadama

I pored ukazivanja na sve dosadašnje fizičke napade na studente/kinje i građane/ke, incidenti tokom petanestominutnih blokada tokom kojih se odaje počast stradalima u urušavanju nadstrešnice na novosadskoj Železničkoj stanici, se nastavljaju. U beogradskom naselju Karaburma, na okupljene građane su, sa prozora obližnje zgrade, bile bačene cigle. Na sreću, u incidentu nije bilo povređenih. Nekoliko dana kasnije, u istom naselju, tokom mirne protestne šetnje, na građane su bačene petarde. Ispred Instituta za mentalno zdravlje u Beogradu, vozač automobila je u punoj brzini udario dve doktorke. One su prošle sa lakšim povredama, ali činjenica da se prolasci kolima kroz okupljene i dalje dešavaju ukazuju na neophodnost bolje policijske zaštite javnih skupova. Više javno tužilaštvo u Beogradu saopštilo je da je vozaču određeno zadržavanje do 48 sati, zbog postojanja osnova sumnje da je izvršio krivično delo teško ubistvo u pokušaju. Ovo nije bio jedini incident sa kolima zabeležen u prethodnom periodu. U Sremskim Karlovcima, vozač automobila je pokušao da prođe kroz okupljene građane koji su dočekivali studente iz Beograda. U Novom Sadu, ispred Škole za dizajn "Bogdan Šuput", muškarac je pokušao da automobilom prođe kroz kolonu učenika i učenica. Na još jednoj lokaciji u Novom Sadu, drugi vozač automobila se zaleteo u jednu osobu koja je stajala na prilaznom putu. Ponovo u Novom Sadu, stariji par je pokušao kolima da probije blokadu u Bulevaru oslobođenja, nakon čega su počeli verbalno da napadaju okupljene građane. U Beogradu, muškarac je na isti način kao i u ranije pomenutim slučajevima, pokušao da probije blokadu kod Fakulteta organizacionih nauka, a građani su stali ispred automobila onemogućivši mu da nastavi put. Muškarca koji je vozio, legitimisala je i privela policija koja je obezbeđivala blokadu. U Bečeju, jedan vozač se zaleteo automobilom, na srednjoškolce koji su organizovali blokadu raskrsnice u tom gradu. Dekanka Filozofskog fakulteta u Nišu Natalija Jovanović verbalno je i fizički je napadnuta tokom studentskog i građanskog protesta, 7. februara. Starija žena je fizički nasrnula na dekanku, uputivši joj reči "ubićemo te" i "platićeš za sve". Dekanka Jovanović je poslednjih meseci dobila širu pažnju javnosti zbog podrške koju pruža studentima/kinjama.

Sloboda udruživanja

Zloupotreba Zakona u cilju targetiranja aktivista

Nedeljnik Radar otkrio je da je Uprava za sprečavanje pranja novca tražila proveru računa od svih banaka u Srbiji za 5 aktivista/kinja: Maju Stojanović (Građanske inicijative), Katarinu Đukić (ProGlas), Sofiju Todorović (Inicijativa mladih za ljudska prava), Predraga Voštinića (Lokalni front) i Nebojšu Petkovića (Ne damo Jadar). Sa potpisom v. d. direktora Uprave Željka Radovanovića pozivajući se na Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, još jednom je zloupotrebljena državna institucija u svrhu obračuna vladajuće stranke sa neistomišljenicima. Podsećamo, Uprava je i 2019. nezakonito tražila podatke o bankovnim računima i transakcijama za čak 57 pojedinica i organizacija (slučaj "Spisak"). Tada su se oglasili Specijalni reporteri Ujedinjenih nacija koji su u saopštenju ukazali da je vlast u Srbiji zloupotrebila zakon za obračun sa kritičarima. Najnovija zloupotreba Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma dešava se u trenutku studentskih protesta koji uživaju sve veću podršku radnika/ca različitih profesija koji im se pridružuju u zajedničkoj borbi protiv korupcije i za poštovanje vladavine prava. Vladajuća struktura od početka protesta pokušava da diskredituje studente i da proteste predstavi kao "zaveru nevladinih organizacija i stranih sila". Mesecima se objavljuju tekstovi u kojima se tvrdi da organizacije civilnog društva organizuju proteste, i targetiraju se pojedinci iz ovog sektora. Postupak koji je pokrenula Uprava samo je još jedna u nizu zloupotreba institucija kojima Srpska napredna stranka skreće pažnju sa aktuelnih protesta i studentskih blokada širom zemlje i kojom pokušava da zastraši pojedince koji su kritičari režima. Poučeni aferom "Spisak" iz 2019. godine, podaci dobijeni preko Uprave biće iskorišćeni za tabloidnu kampanju protiv pojedinaca i za manipulaciju dobijenim podacima u cilju pokušaja diskreditacije aktuelnih društvenih događaja.

Ižvrljane prostorije Krokodila

Još jednom su zidovi ispred prostorija Krokodilovog centra ižvrljani grafitima podrške ruskoj agresiji na Ukrajinu. Udruženje Krokodil aktivno pruža podršku izbeglicama, uključujući i onima iz Ukrajine, zbog čega su godinama unazad na meti vandala. U septembru prošle godine, u kancelarije udruženja je upala grupa muškaraca i skinula zastavu Ukrajine. Sve ovo ukazuje i da grafite treba shvatiti ozbiljno i kazniti počinioce kako bi se sprečilo dalje ozbiljno ugrožavanje bezbednosti zaposlenih.